

**Річний звіт про діяльність Яснопільщанського навчально-виховного комплексу
за 2017-2018 навчальний рік**

Педагогічний колектив Яснопільщанського навчально – виховного комплексу в 2017 - 2018 н. р. у своїй роботі керувався основними нормативно-правовими, законодавчими документами про освіту, що ґрунтується на Конституції України, законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», «Про оздоровлення та відпочинок дітей», «Про охорону дитинства», Національній доктрині розвитку освіти, Концепції Державної цільової програми розвитку дошкільної освіти, Комплексною програмою розвитку освіти «Освіта Липоводолинщини», постанов уряду, наказів Міністерства освіти і науки України, Департаменту освіти і науки Сумської обласної державної адміністрації, відділу освіти, молоді та спорту Липоводолинської райдержадміністрації та плану роботи закладу на 2017 – 2018 навчальний рік.

Заходи щодо забезпечення обов’язкової загальної середньої освіти.

У 2017/2018 навчальному році у НВК навчалося 46 учнів (6 класів), у тому числі школі І ступеня – 21 учень (3 класи), у школі II ступеня – 25 учнів (3 класи), за класно-урочною формою навчання навчалося 4 учні 7 класу та 3 учні 8 класу – за індивідуально-груповою формою навчалося; 11 вихованців дошкільного підрозділу навчально-виховного комплексу. Щорічно відповідно Порядку ведення обліку дітей шкільного віку та учнів, затвердженого постановою Постановою Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 № 684 проводиться облік дітей та підлітків шкільного віку на території, яка закріплена за навчальним закладом.

В цілому протягом останніх 10 років середня кількість учнів НВК становить 47 учнів.

Узагальнено це можна зобразити так:

Навч. рік	2009/ 2010 н.р.	2010/ 2011 н.р.	2011/ 2012 н.р.	2012/ 2013 н.р.	2013/ 2014 н.р.	2014/ 2015 н.р.	2015/ 2016 н.р.	2016/ 2017 н.р.	2017/ 2018 н.р.	2018/ 2019 н.р.
К-сть учн.	53	46	44	41	45	46	52	45	46	44

На виконання ст. 35 Закону України «Про освіту», ст. 6 Закону України «Про загальну середню освіту», постанови Кабінету Міністрів України від 13 вересня 2017 № 684 педагогічним колективом закладу проведена робота щодо уточнення первинних списків дітей шкільного та дошкільного віку. Здійснено перевірку явки дітей на навчання в заклад загальної середньої освіти. Загальною середньою освітою станом на 05.09.2017 охоплено 100% дітей шкільного та дошкільного віку (від 3-х до 6-ти (7 – ми років). Для залучення дітей і підлітків шкільного віку до навчання, попередження випадків бродяжництва вживаються дієві заходи щодо своєчасного виявлення та влаштування дітей, які з певних причин залишилися поза навчально-виховним комплексом. Для розв'язання цієї проблеми педагогічним колективом проводиться постійний контроль за місцем знаходження кожної дитини.

Організація навчальної роботи

Навчальний процес було спрямовано на засвоєння учнями програмового матеріалу, передбаченого навчальними програмами Міністерства освіти і науки України. За навчальний рік навчальні програми з усіх предметів у початковій та основній школі виконані.

За підсумками 2017-2018 навчального року всі 46 учнів 1, 3-9 класів були атестовані, у 7 учнів 1 класу оцінювання здійснювалося вербально, 6 учнів отримали Свідоцтво про базову загальну середню освіту, 3 учнів нагороджено Похвальними листами «За високі досягнення у навчанні».

За підсумками навчального року 39 учнів 3-9 класів НВК закінчили таким чином:

Клас	К-ть учнів	Початковий		Середній		Достатній		Високий		% якості	ПІБ класного керівника
		к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%		
3	8	-	-	2	25	5	62.5	1	12.5	75	Богущ О.М.
4	6	-	-	4	66.8	-	-	2	33.2	33.2	Сало Л.В.
5	6	-	-	3	50	3	50	-	-	50	Барбар Є.І.

6	5	-	-	1	20	4	80	-	-	80	Баклай Л.В.
7	4	-	-	3	75	1	25	-	-	25	Баклай Л.В.
8	4	-	-	4	100	-	-	-	-	-	Бережний Р.В.
9	6	-	-	6	100	-	-	-	-	-	Шевченко Н.В.

Таблиця навчальних досягнень учнів закладу

рік	Кіл- сть учнів	Рівень навчальних досягнень				% якості знань
		високий	достатній	середній	початковий	
2017-2018	46	3	13	23	-	41
2016-2017	45	3	19	22	1	48.9
2015-2016	52	4	22	25	1	50
2014-2015	46	5	20	20	1	54
2013-2014	45	2	25	16	2	60

Середній відсоток якості знань учнів протягом останніх п'яти років складає 50,8%, найвищий показник 60% у 2013-2014 н. р., найнижчий у 2017 – 2018 році – 41%. Більшість учнів навчається на середньому та достатньому рівнях.

Діти, які мають високий рівень навчальних досягнень нагороджуються Похвальним листом «За високі досягнення у навчанні» у відповідності до Положення про Похвальний лист та Похвальними грамотами. У 2017-2018 навчальному році Похвальними грамотами було нагороджено 3 учнів закладу.

Узагальнені результати
державної підсумкової атестації з **української мови** учнів 4-го класу
Яснопільщанського НВК

№ з/п	Зміст	Кількість	%
1.	Всього учнів 4-х класів	6	100
2.	Звільнено від проходження ДПА (вказати причину)	-	-
3.	Рівень навчальних досягнень: — високий — достатній — середній — початковий		
		2	33
		-	-
		4	67
		-	-

Узагальнені результати
Державної підсумкової атестації з **математики** учнів 4-го класу
Яснопільщанського НВК

№ з/п	Зміст	Кількість	%
1.	Учні 4-х класів	6	100
2.	Рівень навчальних досягнень: — високий — достатній — середній — початковий		
		2	33
		-	-
		4	77
		-	-

Аналіз результатів ДПА у 9-му класі

Всього	Виконува-ло роботу	Предмет	Високий рівень		Достатній рівень		Середній рівень		Початковий рівень		Якість знань
			Кіль-кість	%	Кіль-кість	%	Кіль-кість	%	Кіль-кість	%	%
6	5	Українська мова (диктант)	-	-	2	34	4	66	-		34
5	5	Математика	-	-	5	83	1	17	-		83
5	5	Біологія	-	-	2	34	4	66	-		34

За результатами ДПА якість знань учнів 9 класу складає 50% .

Найвищий показник якості знань за підсумками 2017-2018 н.р. мають учні 6 класу (80 %) класний керівник Бак-лай Л.В., учні 3 класу (75%) Богуш О.М. Найгірші показники спостерігаються в учнів 8, 9 класів, де жоден учень не навчається на високому або достатньому рівнях (класний керівник 8 класу Бережний Р.В., класний керівник 9 класу Шевченко Н.В.) Спостерігається зниження показників якості знань за останні 3 роки. Це говорить про недостатню увагу педагогічних працівників за особистими досягненнями учнів.

Методична робота

Науково-методична проблема, над якою працював педагогічний колектив НВК у 2017-2018 навчальному році: «Розвиток індивідуальних здібностей учнів та підвищення якості освітнього процесу». На основі вимог Державного стандарту освіти затверджено структуру методичної роботи. Організовано роботу шкільних методичних об'єднань з періодичністю засідань не менше чотирьох на рік, та затверджено їх керівників:

- учителів початкових класів та вихователя дошкільного підрозділу (керівник Богуш О.М.);
- учителів – предметників гуманітарного циклу (керівник Шевченко Н.В.);
- учителів – предметників природничо – математичного циклу (керівник Барбар Є.І.);
- класних керівників (керівник Баклай Л.В.).

Основними напрямками роботи НВК були:

- створення умов для організації освітнього процесу;
- реалізація навчальних планів, освітніх програм через впровадження освітніх технологій;
- використання активних та інтерактивних методів навчання;
- вивчення історії рідного краю;
- ознайомлення учнів із культурною спадщиною українського народу, із народними традиціями, формування в учнів кращих якостей національного характеру, виховання громадянина України;
- використання сучасних інформаційних технологій у освітньому процесі НВК;
- удосконалення системи роботи з обдарованими учнями.

Річний план роботи на 2017- 2018 рік виконано.

Проведено:

- педагогічні ради;
- наради при директору;
- засідання методичної ради;
- методичні оперативки;
- засідання динамічної групи учителів-предметників гуманітарного циклу, вчителів природничо-математичного

циклу, семінару-практикуму учителів початкових класів та вихователя дошкільного підрозділу, методичного об'єднання класних керівників;

- інструктивно-методичні консультації для вчителів-предметників щодо підготовки учнів до олімпіад та конкурсів;
- засідання атестаційної комісії;
- круглі столи та тренінги;
- видано накази з основної діяльності.

Педагоги НВК беруть участь у методичних заходах району: практичних конференціях, методичних об'єднаннях, семінарах. Протягом навчального року вчителями зверталася увага на створення сприятливих умов для розвитку творчого потенціалу, пошуку, підтримки і стимулювання інтелектуально і творчо обдарованих дітей.

Учні закладу були учасниками районного II етапу Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка (Макієвська Альона I місце) та Міжнародного конкурсу з української мови імені Петра Яцика.

Протягом жовтня проведено I етап Всеукраїнських олімпіад з базових дисциплін, переможці брали участь у II (районному) етапі, де Боряк Євгенія зайняла III місце з математики та Макієвська Альона зайняла III місце в олімпіаді з української мови.

Виховна робота

Педагогічний колектив навчально-виховного комплексу працює над вирішенням проблеми: «Виховання духовної особистості, яка керується поняттями Добра, Істини, Краси». Найголовнішою метою виховної роботи на сучасному рівні є передача молодому поколінню багатства духовної культури нашого народу, своєрідності його світогляду, героїчної історії.

Головна увага приділялася формуванню громадянина – патріота України, створенню умов для самореалізації особистості відповідно до здібностей, суспільних та власних інтересів, виховання громадянина з демократичним світоглядом і культурою, який не порушує прав і свобод людини, виховання в учнів свідомого ставлення до свого здоров'я, формування належних гігієнічних навичок і засад здорового способу життя.

Зміст виховної діяльності сплановано у відповідності до виховних цінностей НВК:

- національне виховання;
- громадянське виховання;
- пізнавальна діяльність;
- патріотичне виховання;
- моральне виховання;
- правове виховання;
- трудове виховання;
- художньо-естетичне виховання;
- екологічне виховання;
- фізичне виховання.

Виховна робота в 2017-2018 навчальному році була направлена на створення сприятливих умов для всебічного розвитку дітей на кожному з вікових етапів, їх адаптації в соціумі, формування демократичного світогляду, ціннісних орієнтирів, засвоєння морально - етичних норм, сприйняття власної індивідуальності, впевненості в собі, на усвідомленому виборі здорового способу життя, на осмислення самовизначення у виборі професії, на пропаганду духовних надбань українського народу, на виховання любові до рідної землі, мови, на формування правової культури, негативного ставлення до протиправних діянь, розвиток учнівського самоврядування, співпрацю з батьками, з закладами охорони здоров'я . Робота закладу здійснювалась з урахуванням районних заходів, визначених дат, програми СПОУ.

Система виховної роботи НВК передбачає:

- щотижневе планування позаурочної виховної роботи ;
- організацію методичної роботи з актуальних проблем виховання учнів;
- організацію учнівського самоврядування;
- залучення обдарованих дітей до участі в олімпіадах, конкурсах, змаганнях;
- співпрацю з позашкільними закладами;
- контроль за організацією позаурочної виховної роботи та керівництво нею.

Для реалізації цілей та завдань виховної роботи кожен місяць мав свій напрямок. Зокрема, вересень – місячник фізичного виховання «Збережи здоров'я та й на все життя». Проводилися такі виховні технології, як тренінгові заняття «Здоров'я та здоровий спосіб життя», олімпійський тиждень. Також здоровому способу життя був приурочений місячник шкільних бібліотек.

У жовтні був місячник патріотичного виховання «Наша Вітчизна – Україна, ми – її громадяни». З метою формування патріотизму та любові до рідного краю було проведено конкурс дитячого малюнка «Ми – твої діти, Україно!», екскурсію «Різноманітність рослинного краю», пізнавально-розважальну програму «Козацькі забави» до Дня захисника України, «Свято осені» для учнів початкових класів.

Листопад – місячник громадянського виховання «Я громадянин, я патріот». Традицією в закладі стало проведення в листопаді веселкового тижня «Листопадові сходи». Саме цього тижня учні 4 класу були прийняті в піонери. Піонерський загін четвертокласників носить назву «Дивосвіт». Були проведені бесіди та виховні години: «Національна символіка України», «Українцями ми народилися», «Держава починається з кожного», «Я громадянин України», «Україна – моя рідна Батьківщина», «Вибір є завжди у кожного з нас», а також конкурс малюнків «Моя Україна».

Грудень – місячник правового виховання. З метою формування в школярів правової культури були проведені бесіди з профілактики негативних явищ в учнівському колективі на тему: «Вчимося спілкуватися», «Еталон поведінки мого однолітка», «Різні люди – різні погляди», «Народження істини, а не загострення стосунків», «Колектив починається з мене»; просвітницький тренінг «Умій сказати Ні!»; виставка малюнків «Закон і ми».

Були проведені свята: до дня Святого Миколая «Святий Миколай вже прийшов до нас», новорічний ранок «Зустрічаймо рік новий», новорічний вечір «У ніч новорічну».

У січні було проведено місячник національного виховання «Я, родина, Україна». Проведено конкурс на кращого читця поезій українських поетів «Україно моя!», день вишиванки, виховні години до Міжнародного дня пам'яті Голокосту «Трагедія, історія, пам'ять», «Пам'яті героїв Крут», конкурс малюнків «Найкраще місце на землі».

Місячник художньо-естетичного виховання «Що внутрішня, що зовнішня краса тобі одній дарована, людино!» проведено в лютому. В рамках цього місячника проведено ряд заходів, з метою прищеплення інтересу учнів до навчання, розвитку їх творчих здібностей, вихованням взаємодопомоги та дружби, інтересу до звичаїв та традицій українського народу було проведено наступні заходи: година спілкування «Світ твоїх захоплень», засідання круглого столу «Я творча особистість», виховний захід «Велич творів художників для життя людей», літературно-музична композиція до Дня Святого Валентина «Ідеальна пара».

Березень – місячник екологічного виховання «Майбутнє планети в наших руках». Заходи, проведені в березні (година спілкування «Збережемо природу для майбутніх поколінь», виховна година «Жива природа – жива душа», конкурс малюнків «Збережемо ліс»...) сприяли формуванню в учнів екологічної культури, усвідомлення себе частиною природи, почуття відповідальності за останню як за національне багатство; залучення вихованців до активної екологічної, природоохоронної діяльності; виховання в них нетерпимого ставлення до тих, хто завдає шкоди природі.

Місячник трудового виховання – квітень. Саме воно спрямоване на формування творчої особистості, умілого господаря, що володіє професійною майстерністю; озброєння школярів відповідними знаннями про сучасну економіку, трудовими навичками та вміннями, в тому числі застосовувати власні здібності у сфері виробництва, науки, освіти. В рамках даного місяця було проведено ряд заходів: виготовлення будиночків для птахів, круглий стіл «Усі професії важливі, усі професії необхідні», виставка найкращих робіт, виготовлених на уроках трудового навчання».

Травень – місячник морального виховання. Моральне виховання спрямоване на розвиток в учнів моральних почуттів, переконань і формування в них потреби поводитися згідно з моральними нормами, що діють у суспільстві; забезпечення опанування ними духовної культури людства, нації, найближчого соціального оточення, наслідування найкращих моральних зразків, вироблених родиною, українським народом; виховання поваги до загальнолюдських моральних цінностей. В рамках даного місячника були проведені заходи: родинне свято «Родина, як зірка єдина», виготовлення листівки до Дня матері; диспут «Х то повинен бути головою сім'ї»; година спілкування «Моя мама. Яка вона?».

Відповідно до плану виховної роботи НВК, з метою виховання в учнів почуття патріотизму, любові та пошани до своєї Вітчизни, народу, його героїчної історії, пошани до видатних постатей України, сповідування здорового способу життя, за наказом №176-ОД від 26.10.2017 р. було розроблено план заходів з національно-патріотичного виховання.

Педагог-організатор Бойко Л.О. разом з класними керівниками відповідно до складеного плану провели такі заходи година спілкування «Ми маленькі українці» (Богуш О.М.), година спілкування «Політичні репресії проти представників українського суспільства» (Баклай Л.В.), бесіда «Ми патріоти своєї школи» (Шевченко Н.В.), пізнавально-розважальна програма «Козацькі забави» (Бойко Л.О.), фотовиставка «Моя мальовнича Україна» (Бойко Л.О.), тематична година «Символіка України» (Шевченко Н.В.), бесіда «Героїзм юних українців в обороні Батьківщини» (Барбар Є.І.), вікторина «Край ти мій, моя Батьківщино!», Шевченківські дні (Бережна Н.М.).

Класні керівники на виховних годинах разом з учнями говорили про нелегкий шлях України до волі, красу рідного краю, а також згадували захисників України, які боронять східні територіальні кордони від російських загарбників. Дню Захисника України присвячено стенд «Хорообрі серця», який знаходиться на II поверсі НВК, біля кабінету історії. На стенді містяться фотографії наших односельчан, які брали участь в антитерористичній операції.

Вчителі докладають багато зусиль, щоб донести до учнів не тільки знання з основ наук. Вони виховують їх справжніми патріотами, які знають історію своєї Батьківщини, виростають культурними, освіченими, всебічно обізнаними людьми. І для цього в НВК створені всі умови. Треба тільки, щоб дитина хотіла вчитися, вивчати свою культуру, прагнула бути гордістю своїх батьків.

Відповідно до річного плану роботи НВК на 2017-1018 н. р. та наказу по НВК, з метою активізації роботи з профілактики дитячого травматизму, поглиблення вивчення та постійного дотримання правил дорожнього руху з 21 по 25 травня в НВК був проведений Тиждень безпеки дорожнього руху «Увага! Діти на дорозі!».

Згідно плану були в кожному класі проведені виховні години, де опрацьовувалися безпечні маршрути учнів до школи і додому.

Класними керівниками організована виставка малюнків щодо правил дорожнього руху.

Бойко Л.О. — педагог-організатор — організувала для учнів початкових класів перегляд мультфільмів про безпечну поведінку на дорозі, а також провела лінійку «Тиждень вивчення правил дорожнього руху».

Відповідно до річного плану роботи НВК на 2017-1018 н.р. та наказу по НВК, з метою активізації роботи з профілактики дитячого травматизму, з 13 по 17 листопада в НВК був проведений Тиждень з безпеки життєдіяльності.

Згідно плану були в кожному класі проведені виховні години, де опрацьовувалися правила безпеки життєдіяльності. А також класні керівники провели тематичні виховні години, інструктажі з правил поведінки з невідомими предметами, з вибухонебезпечними предметами, поведінки на воді, на дорозі, з електроприладами і т.п., про раціональне харчування та здоровий спосіб життя.

Не залишаються осторонь такий вид роботи, як корекція поведінки проблемних дітей. Досвід роботи показує, що ефективним є залучення таких дітей до класних та загальношкільних справ.

У роботі з батьками педагоги використовують колективні бесіди, відвідування сімей вдома, проводять загальношкільні та класні батьківські збори, де знайомлять батьків з педагогічною літературою для батьків, проводять анкетування.

Учнівське самоврядування Яснопільщанського НВК складається з ради командирів, до якої входять делегати від кожного загону-класу, яка розподіляє обов'язки за напрямками: рада волонтерів та друзів природи, рада навчання та книголюбів, рада дозвілля та спорту, редколегія газети «Соняшник». Рада командирів працювала згідно з планом роботи. Проте, слід звернути увагу на покращення діяльності учнівського самоврядування в НВК.

Учні закладу під керівництвом учителів брали участь у різноманітних змаганнях, конкурсах, вікторинах тощо.

Серед них маємо певні досягнення:

- І м. у районному етапі Всеукраїнського фестивалю дитячої та юнацької творчості «Чисті роси» в номінації «Хореографічне мистецтво» - «Магія танцю»;
- III місце у Всеукраїнському конкурсі «Юний дослідник»;
- III м. у змаганнях з першості району з легкоатлетичного кросу;

- I м. у районних змаганнях з настільного тенісу;
- III м. у районному етапі Всеукраїнського фестивалю- конкурсі дитячої та юнацької творчості «Чисті роси» в номінації «Театральне мистецтво» - «Маски Мельпомени»;
- II м. у краєзнавчій конференції «Герої сучасності серед нас»;
- II м. у районному етапі Всеукраїнського конкурсу дитячого малюнка «Зоологічна галерея»;
- III м. у районному етапі Всеукраїнського конкурсу експериментально-дослідницьких робіт з природознавства і біології «Юний дослідник».
- II м. у районних змаганнях з легкоатлетичного чотириборства.

Пріоритетні напрямки роботи на 2018-2019 навчальний рік

Завдання, що проголошені в стратегічному документі освіти – Національній доктрині розвитку освіти, спрямовані на перехід системи освіти на новий тип гуманістично-інноваційної освіти, її конкурентоспроможність у європейському та світовому освітньому просторі, формуванні покоління молоді, що буде захищеним на мобільному ринку праці, здатним робити особистісний духовно–світоглядний вибір, матиме необхідні знання, навички та компетентності для інтеграції в суспільство на різних рівнях, буде здатним до навчання впродовж життя. Такі позиції потребують від сьогоденної школи особливих підходів до оновлення змісту освіти та застосування нових педагогічних підходів до навчання, упровадження інформаційних та комунікаційних технологій, які модернізують процеси в будь–якій галузі суспільства. Очевидно, що освіта потребує збалансування всіх чинників.

Сучасна парадигма освіти орієнтує школу на реалізацію особистісно орієнтованого навчання. Метою шкільної освіти є розвиток та виховання людини, здатної впливати на особистісну освітню траєкторію, здатну при цьому порівнювати її з національними та загальнолюдськими досягненнями.

Для досягнення нових цілей освіти НВК обрав для себе стратегічну ідею – розвиток індивідуальних здібностей учнів та підвищення якості освітнього процесу.

Для формування навичок соціальної компетентності необхідно, на наш погляд, створити умови для розвитку основних трьох складових соціальної компетентності:

- інтелектуальної компетентності (уміння та навички, які формуються в учнів у процесі предметного розуміння, спонукають до появи високого рівня «особистісного знання» й використовуються для розв'язання нестандартних ситуацій);
- ситуативного самовизначення (уміння робити відповідальний вибір на підставі особистих якостей, здібностей та задатків);
- культури співвіднесення (системи діалогічного сприйняття ціннісних позицій, коли учень у змозі виділити та сформулювати особисту ціннісну позицію та співвіднести її з позиціями інших і знайти оптимальне рішення).

Педагог повинен вступити в особливі взаємовідносини з учнем, які засновані на розумінні його головних інтересів, рівня розвитку та актуального стану.

Цілі та завдання освітнього процесу на кожному рівні реалізації освітніх обумовлені "моделлю" випускника, призначенням і місцем НВК в освітньому просторі села, району, області. Вони повинні бути сформульовані конкретно, бути вимірними, досяжними, визначеними за часом, несуперечливими по відношенню одна до одної. Інакше кажучи, відповідати загальним вимогам, що пропонуються до визначення цілей і завдань:

- охоплення дітей всіма формами дошкільної освіти та вжиття невідкладних заходів щодо стовідсоткового залучення дітей п'ятирічного віку до дошкільної освіти;
- впровадження нового державного стандарту початкової та базової загальної середньої освіти;
- надання фахової психолого-педагогічної допомоги родинам у вихованні і розвитку дітей дошкільного віку, у тому числі з особливими потребами;
- забезпечення заходів на покращення іміджу навчального закладу з метою збільшення мережі навчального закладу;
- розробка перспективного плану розвитку навчального закладу в умовах реформування суспільства та освіти;
- участь у всеукраїнській інформаційній системі управління освітою;
- удосконалення змісту, форми та методів роботи з педагогічними кадрами;
- забезпечення особистісно зорієнтованої підготовки здібних та обдарованих учнів та посилити мотивацію школярів та вчителів для участі в олімпіадах, змаганнях та конкурсах;

- організація регулярного безкоштовного підвезення до місць навчання і додому учнів та педагогічних працівників закладу загальної середньої освіти, які цього потребують;
- проведення атестації та сертифікації педагогів;
- подальша робота над оволодінням педагогічними працівниками інформаційно-комунікативними технологіями та їх впровадженням у освітній процес.